

Novosti u ugovorima o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

Perović, Judita

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:228970>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

**REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
Katedra za građansko pravo**

Judita Perović

DIPLOMSKI RAD

**NOVOSTI U UGOVORIMA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM
UZDRŽAVANJU**

mentor rada: prof. dr. sc. Romana Matanovac Vučković

Zagreb, 2024.

IZJAVA O AUTORSTVU DIPLOMSKOG RADA

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala diplomski rad pod naslovom:

NOVOSTI U UGOVORIMA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Judita Perović, v.r.

25.09.2024.

SADRŽAJ

I. UVOD	1
II. OPĆENITO O UGOVORIMA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU.....	2
2.1. Uređenje ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju	2
2.2. Karakteristike ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.....	3
2.3. Razlike između ugovora.....	4
III. STANJE PRIJE IZMJENA UGOVORA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU.....	6
3.1. Zloupotreba ugovora i sudska praksa	6
3.1.1. Zloupotreba ugovora na strani davatelja uzdržavanja.....	6
3.1.2. Zloupotreba ugovora na strani davatelja i primatelja uzdržavanja.....	8
3.2. Što je prethodilo izmjenama zakona.....	9
IV. NOVOSTI U UGOVORIMA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU.....	13
V. ZAKLJUČAK	19
VI. LITERATURA.....	21

I. UVOD

Zakon o obveznim odnosima definira ugovor o doživotnom uzdržavanju kao ugovor kojim se jedna strana ili davatelj uzdržavanja obvezuje da će drugu stranu ili trećeg primatelja uzdržavanja uzdržavati do njegove smrti, a zauzvrat druga strana izjavljuje da mu daje svu ili dio svoje imovine, ali je stjecanje stvari i prava odgođeno do smrti primatelja uzdržavanja.¹ Istim zakonom definiran je i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju kojim se jedna strana ili davatelj uzdržavanja obvezuje uzdržavati drugu stranu ili trećeg, primatelja uzdržavanja, do njegove smrti, a druga se strana obvezuje da će mu za života prenijeti svu ili dio svoje imovine.² Usprkos tome što je put njihove regulacije bio dinamičan, danas su ugovori regulirani ZOO-om unutar desetak članaka (579. do 589.).³ Radi se o ugovorima koji se danas često koriste kod starije populacije, a upravo zato što primatelj uzdržavanja zbog svoje nemoći i najčešće starosti nije sposoban sam brinuti o svojim osnovnim potrebama i stoga traži pomoć davatelja uzdržavanja. Primatelj uzdržavanja s druge strane raspolaže sa svojom imovinom u korist davatelja uzdržavanja. Iako na prvi pogled slični, ugovori se uvelike razlikuju, o čemu će više biti riječ u radu. Oba ugovora, a posebice ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, često su predmet kritika zbog iskorištavanja ugovora u korist davatelja uzdržavanja, a na štetu primatelja uzdržavanja. Zbog takvih slučajeva gubi se svrha ugovora i stvara se rizik kod primjene ZOO-a. Osim zlouporabe ugovora od strane davatelja uzdržavanja, vidjet ćemo da može doći i do one na strani primatelja uzdržavanja. Dana 30. prosinca 2023., došlo je do izmjena ZOO-a upravo u pogledu opisanih ugovora.⁴ Novim odredbama zakona uveden je stroži režim i mjere sigurnosti kojima se nastoje ispraviti nepravilnosti koje su se događale u praksi. Kroz novosti, ali i put koji im je prethodio, upoznat ćemo koje su bile namjere zakonodavca te jesu li one opravdale očekivanja i smirile kritike koje prate ugovore.

¹ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23), čl. 579., dalje u tekstu: ZOO

² ZOO, čl. 586.

³ ZOO

⁴ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, 155/2023, broj dokumenta u izdanju: 2365, stranica tiskanog izdanja: 131), dalje u tekstu: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima

II. OPĆENITO O UGOVORIMA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

2.1. Uređenje ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

Iako je danas prihvaćeno stajalište da se radi o obveznopравnim ugovorima, a ne ugovorima o nasljeđivanju⁵, ugovor o doživotnom uzdržavanju nije oduvijek bio uređen ZOO-om. Najprije su se kao pravno pravilo za ugovor o doživotnom uzdržavanju primjenjivale odredbe Općeg građanskog zakonika.⁶ U jugoslavenskom pravu prvi puta zakonom je reguliran u okviru Zakona o nasljeđivanju iz 1955. godine. Time je postao imenovani (nominantni) ugovor. Taj zakon, a s njime i odredbe koje se tiču ugovora, ostaju na snazi sve do 2003. godine, kada Hrvatska donosi vlastiti Zakon o nasljeđivanju. Najveća promjena uslijedila je 2005. godine, tada je donesen Zakon o obveznim odnosima kojim se sada napokon uređuje ugovor o doživotnom uzdržavanju, a prvi je puta reguliran i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju. Odredbe članka 116. do 121. Zakona o nasljeđivanju više ne važe⁷, već upućuju na Zakon o obveznim odnosima. Donošenjem novog ZOO-a (NN 35/05) ugovor o doživotnom uzdržavanju napokon je uređen kao ugovor obveznog prava, a ne nasljednog.⁸ S druge strane, ugovor o dosmrtnom uzdržavanju imao je drugačiji put kroz povijest. Budući da nije bio uređen hrvatskim pozitivnim pravom, do stupanja na snagu ZOO-a primjenjivao se kao pravno pravilo iz Općeg građanskog zakonika.⁹ Naknadno, njegovo je sklapanje je bilo moguće prema općim pravilima obveznog prava, a iz sudske prakse je evidentno da su se na neka pitanja kao što su raskid, nastavljanje ugovora nakon smrti uzdržavatelja i utjecaj promijenjenih okolnosti primjenjivale odredbe iz Zakona o nasljeđivanju koje su uređivale ugovor o doživotnom uzdržavanju.¹⁰ Pravilno je tumačenje da su ugovori obveznopravne prirode, ali postoji poveznica s nasljeđivanjem kao takvim, a to autori Gavella i Belaj pobliže i obrađuju u knjizi *Nasljedno pravo*. Tri su glavna razloga zašto se ipak radi o ugovorima obveznog prava: 1. kod nasljeđivanja, nasljednik stječe nasljedstvo zbog smrti ostavitelja, a kod ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, davatelj uzdržavanja stječe imovinu kao naplatu za uzdržavanje primatelja, 2. *causa* za stjecanje

⁵ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *Građansko pravo*, Zagreb, 2014., str. 511.

⁶ Crnić, Jadranko, *Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju - de lege ferenda – O nekim (ne samo spornim pitanjima)*, u: Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak, 2005., str. 147.

⁷ Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19), dalje u tekstu: ZN

⁸ Radolović, Oliver, *OTVORENA PITANJA KOD UGOVORA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU U HRVATSKOM PRAVU*, u: FIP - Financije i pravo, Vol. 11 No. 2, 2023., str. 32-34.

⁹ Jakovina, Dražen, *Ugovor o doživotnom i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju uz promišljanja de lege ferenda*, u: Tradicionalno XXXVII. Savjetovanje, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb, 2023., str.120.

¹⁰ Klarić, Vedriš, op. cit., u bilj. 5, str. 513.

kod nasljeđivanja je smrt, ali nije kod ugovora o uzdržavanju, 3. kod ugovora o nasljeđivanju teži se da nasljednik postane univerzalni nasljednik ostavitelja, a s druge strane ugovori o uzdržavanju daju temelj za stjecanje onoga što je dogovoreno kao naplata. Stjecanjem istog oni postaju pojedinačni ili singularni pravni sljednici (na njih ne prelaze sva imovinska prava i obveze ostavitelja, već samo pravo koje je predmet ugovora).^{11,12} Trebalo bi također dodati da nasljednik odgovara za dugove ostavitelja i to do visine vrijednosti naslijeđene imovine.¹³ Nasuprot tome, davatelj uzdržavanja ne odgovara za dugove primatelja uzdržavanja, ali se može ugovoriti da odgovara za one dugove koji postoje u trenutku sklapanja ugovora prema određenim vjerovnicima.¹⁴ Dakle, iako je ugovor u prošlosti bio pogrešno uređen kao ugovor nasljednog prava, danas kao prvu karakteristiku navodimo da se radi o ugovoru obveznog prava.

2.2. Karakteristike ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju

Prema pravnoj naravi, oba su ugovora dvostranoobvezujuća, što znači da sklapanjem ugovora nastaju obveze za obje strane.¹⁵ Davatelj uzdržavanja se obvezuje uzdržavati primatelja uzdržavanja do njegove smrti, a primatelj uzdržavanja se obvezuje na ustup sve ili dijela svoje imovine. Pojam uzdržavanja nije strogo definiran zakonom, već samo primjerice, pa čak ni izmjenama zakona o kojima će kasnije biti riječ. S obzirom da svaki primatelj uzdržavanja ima različite potrebe, trebalo bi pojedinačno u ugovoru navesti što čini pojam uzdržavanja, radi li se o brizi oko prehrane, podmirivanje režija, skrb o zdravstvenom stanju ili nečem drugom. Ugovori su naplatni iz razloga što se obveza uzdržavanja preuzima zauzvrat prijenosu. Iz prakse proizlazi da to može biti i mješoviti ugovor koji sadrži ugovor o darovanju i to u slučaju da su pri sklapanju ugovora strane bile svjesne postojanja nerazmjera u korist uzdržavatelja i na njega dobrovoljno pristaju.¹⁶ To dovodi do iduće bitne karakteristike, a to je aleatornost. Aleatornost proizlazi iz toga što je neizvjesno koliko će trajati uzdržavanje jer se ono veže uz činjenicu smrti primatelja uzdržavanja. U trenutku sklapanja ugovora neizvjesno je koliko će primatelj uzdržavanja živjeti, koliko će vrijednost imati činidba davatelja uzdržavanja i hoće li biti

¹¹ Radolović, op. cit., u bilj. 8, str. 33.

¹² Gavella, Nikola; Belaj, Vlado, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008., str. 435.

¹³ ZN, čl. 139., st. 1 i 3.

¹⁴ ZOO, čl. 582.

¹⁵ Jakovina, op. cit., u bilj. 9, str. 121.

¹⁶ Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčinović, Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, 2014., str. 927.

jednake vrijednosti kao činidba primatelja uzdržavanja. Tome se još u prošlom stoljeću priklanja i sudska praksa u predmetu GŽ-77/87-2 od 20.01.1987., gdje je sud u obrazloženju naveo da je ugovor o doživotnom uzdržavanju po značenju aleatoran i da stoga za ishod postupka nije pravno relevantno je li davatelj uzdržavanja dobio više nego što je dao na ime obveze.¹⁷ S druge strane, opseg i vrijednost imovine koju primatelj uzdržavanja prenosi je izvjesna.¹⁸ S obzirom da se odstupa od načela jednake vrijednosti činidaba iz članka 7. ZOO-a, temelj za poništaj ugovora ne bi mogao biti očit nerazmjer uzajamnih činidaba.¹⁹ Bitno obilježje je strogo formalan i propisan oblik ugovora. Stroga se forma traži kroz pisani oblik koji je ovjeren od suca nadležnog suda, solemniziran od javnog bilježnika ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta.²⁰ Zašto se baš ovdje traži stroga formalnost iako u ZOO-u načelno prevladava neformalnost ugovora možemo vidjeti iz idućeg. Prvo strogi oblik traži se radi valjanosti ugovora, u suprotnom je ništetan,²¹ stroga forma upozorava stranke na posljedice sklapanja ugovora i moguće rizike te ih štiti od nepromišljenog sklapanja. Također, kao posljedica oblika, strankama se čitanjem pojašnjavaju međusobna prava i obveze te ih se savjetuje. To je posebno izraženo pri postupku sastavljanja javnobilježničkog akta i solemnizacije od strane javnog bilježnika. Posljednji razlog je funkcija osiguranja dokaza o sklopljenom ugovoru.²²

2.3. Razlike između ugovora

Već iz definicije ugovora vidljiva je osnovna razlika među navedenim ugovorima, a to je trenutak prijenosa imovine ili činidbe primatelja uzdržavanja. Kod ugovora o doživotnom uzdržavanju trenutak prijenosa imovine odgođen je do smrti primatelja uzdržavanja, a kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju prijenos treba nastupiti za života primatelja uzdržavanja i to u pravilu u vrijeme sklapanja ugovora. Dakle, s obzirom na trenutak prijenosa imovine, ugovor o doživotnom uzdržavanju je *mortis causa*, a ugovor o dosmrtnom uzdržavanju *inter vivos*.²³ Upravo taj trenutak prijenosa imovine čini ugovor o dosmrtnom uzdržavanju rizičnijim za

¹⁷ Matanovac, Romana, *Neka pitanja o ugovoru o doživotnom uzdržavanju i autorskom pravu kao njegovu predmetu*, u: Zbornik PFZ, 54 (6) 1191-1223 (2004), str. 1213.

¹⁸ Gorenc, Belanić, Momčinović, Perkušić, Pešutić, Slakoper, Vukelić, Vukmir, op. cit., u bilj. 16, str. 927.

¹⁹ ZOO, čl. 375., st. 1.

²⁰ ZOO, čl. 580., st. 3.

²¹ ZOO, čl. 580., st. 2.

²² Prančić, Vicko, *O obliku ugovora o dosmrtnom uzdržavanju*, u: Hrvatska pravna revija, 2006., str. 33.

²³ Klarić, Vedriš, op. cit., u bilj. 5, str. 513.

primatelja uzdržavanja. Kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, gdje je predmet ugovora nekretnina, ovlaštena osoba upisuje tek zabilježbu ugovora u zemljišnim knjigama, a ako se radi o pokretnini ili nekom pravu zabilježbu ili drugi upis u javni upisnik ako takav postoji.²⁴ S druge strane, kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, davatelj može već za života, najčešće već sklapanjem ugovora, tražiti uknjižbu prava vlasništva na nekretnini ili uknjižbu u javni upisnik, ako postoji, za pokretnine ili neko drugo pravo. Posljedično, davatelj uzdržavanja nakon provedene uknjižbe može raspolagati dalje s nekretninom odnosno pokretninom ili nekim pravom.²⁵ Treba naglasiti da nije nužan prijenos već u trenutku sklapanja ugovora, što se u praksi često pogrešno shvaća. Poželjno je da se prijenos imovine odgodi. Na taj se način može posredno utjecati na davatelja uzdržavanja i prisiliti ga da ispunjava svoje obveze.²⁶ Još jedna razlika proizlazi iz utjecaja smrti davatelja uzdržavanja na ugovor. Ukoliko kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, davatelj uzdržavanja umre prije primatelja uzdržavanja, njegova prava i obveze prelaze na njegova bračna druga i potomke pozvane na nasljedstvo, ako oni pristanu. Ne pristanu li, ugovor se raskida i nemaju pravo tražiti naknadu za prije dano uzdržavanje. Ako ipak nisu u stanju preuzeti ugovorne obveze, imaju pravo tražiti naknadu za uzdržavanje koje je primatelj dobio od uzdržavatelja. Tu naknadu sud određuje po slobodnoj ocjeni, uzimajući u obzir imovinske prilike primatelja uzdržavanja i osoba koje su ovlaštene tražiti produženje ugovora.²⁷ Isto tako, kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, umre li davatelj uzdržavanja prije primatelja uzdržavanja, njegova prava i obveze iz ugovora prelaze na njegove nasljednike, ako oni pristanu. Ne pristanu li, s obzirom da je trenutak prijenosa imovine najčešće već nastupio, ugovor se raskida te oni ne mogu tražiti naknadu za prije dano uzdržavanje, a primatelju uzdržavanja moraju vratiti ono što je temeljem ugovora stekao davatelj uzdržavanja. Takva prilika može dovesti nasljednike u vrlo nezgodan položaj, s obzirom da je davatelj uzdržavanja već mogao raspolagati s onime što je stekao pa i primjerice darovati ili prodati. Ako nisu u stanju vratiti ono što je davatelj uzdržavanja stekao temeljem ugovora, moraju primatelju uzdržavanja nadoknaditi vrijednost stečenog. Ipak, ako nasljednici nisu u stanju preuzeti ugovorne obveze, mogu zahtijevati naknadu za uzdržavanje koju je primatelj uzdržavanja dobio, ali moraju vratiti ono što je davatelj uzdržavanja stekao na temelju ugovora. Sud će ponovno po slobodnoj ocjeni odrediti naknadu tako da uzme u obzir imovinske

²⁴ ZOO, čl. 581.

²⁵ Brkić-Gverieri, M., *Ugovor o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju*, Ius-info, 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/ugovor-o-doivotnom-i-dosmrtnom-uzdrzavanju-50635> (31. srpnja 2024.)

²⁶ Sabljarić, Stjepan, *Određena pitanja glede oblika ugovora o dosmrtnom uzdržavanju*, u: Hrvatska pravna revija, 2012., str. 17.

²⁷ ZOO, čl. 585., st. 1.,3.,4. i 5.

prilike primatelja uzdržavanja i osoba ovlaštenih na produženje ugovora, te prava koja primatelj ostvaruje na temelju stvarnog tereta.²⁸

III. STANJE PRIJE IZMJENA UGOVORA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

3.1. Zloupotrebavanje ugovora i sudska praksa

3.1.1. Zloupotrebavanje ugovora na strani davatelja uzdržavanja

Iako je glavna svrha ugovora pomoći ranjivoj i nemoćnoj skupini ljudi, vrlo često se upravo takve ljude nastoji izigrati. Niz je predmeta u sudskoj praksi u kojima dolazi do zloupotrebavanja ugovora. Najčešće se koristi ranjivost starijih osoba kako bi se davatelj uzdržavanja obogatio bez ispunjavanja obveza iz ugovora. Osim toga, u praksi se ponekad sklapa ugovor, ali ne radi ispunjenja njegove stvarne svrhe, već se iza njega krije nedopuštena pobuda. U nastavku ćemo upoznati neke primjere iz sudske prakse u kojima je zakonodavac prepoznao nešto od navedenog. Kao što smo već naveli, ugovori su aleatorni jer je neizvjesno vrijeme trajanja uzdržavanja od strane davatelja uzdržavanja. Ipak, u praksi se postavilo pitanje što ako je nedugo nakon sklapanja ugovora došlo do smrti primatelja uzdržavanja. U praksi je zauzet stav da sama činjenica da je ugovor kratko bio na snazi ne predstavlja razlog za poništenje ugovora.²⁹ Tako je primjerice Vrhovni sud u jednom predmetu uzevši u obzir da je tuženik pružao pomoć primateljici uzdržavanja prije sklapanja ugovora, te da je sam ugovor bio izraz prave volje primateljice uzdržavanja, donio zaključak da činjenica da je ona umrla ubrzo nakon zaključenja ugovora i okolnost da je tuženik inicirao sklapanje ugovora, nije razlog da je ugovor protivan moralu društva i time ništetan.³⁰ Ipak, sud treba u svakom pojedinačnom slučaju uzeti u obzir postoji li zlonamjerno postupanje davatelja uzdržavanja kod sklapanja ugovora. Sud bi trebao utvrditi postoji li namjera davatelja uzdržavanja da iskoristi napredovalu bolest ili starost, a time i izvjesnost kratkog vijeka života. Upravo tu namjeru je sud u idućem predmetu i prepoznao kod davatelja uzdržavanja. U predmetu je nesporno utvrđeno da su otac tužitelja A.V. kao primatelj uzdržavanja i tuženik Đ.P. kao davatelj uzdržavanja sklopili ugovor o

²⁸ ZOO, čl. 588., st. 1., 3., 4., 5. i 6.

²⁹ Bevanda, Marko; Čolaković, Maja, *Ugovor o doživotnom uzdržavanju i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju u sudskoj praksi*, u: Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 10, Mostar, 2012., str. 289.

³⁰ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1344/2008-2 od 10. ožujka 2010. (citirano prema : Ius-info)

doživotnom uzdržavanju 07. ožujka 1990. godine. Sedam dana nakon sklapanja ugovora A.V. je izvršio samoubojstvo. Vještačenjem je utvrđeno da je A.V. bolovao od već uznapredovalog raka koji je uzrokovao velike bolove koji su imali utjecaj prilikom donošenja odluke o samoubojstvu. No i unatoč činu samoubojstva, vještak je utvrdio da je smrt bila izvjesna što je znao i tuženik. Stoga je sud donio zaključak da je protivno moralu i načelu savjesnosti i poštenja davatelj uzdržavanja sklopio ugovor o doživotnom uzdržavanju s primateljem uzdržavanja, a pri tome je znao da je primatelj uzdržavanja teškog zdravstvenog stanja i da je nastupanje smrti kroz kratko vrijeme izvjesna činjenica. Dalje je ocijenio da sklapanje ugovora „predstavlja iskorištavanje tuđe nevolje radi postizanja nesrazmjerne imovinske koristi“.³¹ Još jedan primjer iz prakse je predmet Županijskog suda u Varaždinu. Sud je utvrdio da je tuženica učinila sve kako bi Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju bio sklopljen jer je bila svjesna teškog zdravstvenog stanja V.Š. Sam ugovor nije niti bio potpisan od V.Š., već je na njega stavljen rukoznak, što dodatno govori o zdravstvenom stanju V.Š. Ugovor je osim toga ovjerila javna bilježnica koja nije bila teritorijalno nadležna, jer druga javna bilježnica nije imala slobodan termin. Sud je stoga pravilno utvrdio da je ugovor protivan moralu i ništetan. Tome ide u prilog sklapanje ugovora samo nekoliko dana prije smrti primateljice uzdržavanja, te da je primateljica uzdržavanja bila teškog zdravstvenog stanja, što je davateljica uzdržavanja znala.³² Najčešći razlog za raskid ugovora je neispunjavanje ugovornih obveza, a na strani tužitelja najčešće se pojavljuje primatelj uzdržavanja. Kao što smo već naveli, primateljima uzdržavanja je cijeli proces parnice zbog starosti velik teret. Osim toga, teško je utvrditi jesu li ispunjavane obveze iz ugovora, a najčešće se to utvrđuje kroz saslušanje svjedoka. Problem je i ocjena kvalitete iskaza svjedoka jer najčešće govore u prilog strane koja ih je pozvala.³³ U idućem primjeru uzdržavanje kao predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju trajalo je duže vrijeme, ali nije bilo uredno. Tuženici su sklopili ugovor o doživotnom uzdržavanju s tužiteljicom i time preuzeli obvezu uzdržavanja tužiteljice. Istu tu obvezu nisu ispunili jer nisu osigurali liječenje primateljici uzdržavanja nakon što je oboljela, te je i sama tužiteljica naknadno odbila primiti ispunjavanje obveze uzdržavanja zbog ranijeg neurednog ispunjavanja obveza iz ugovora. Primateljica uzdržavanja je unatoč starosti i nesposobnosti za rad (blizu 80 godina), ponekad drugima radila poljoprivredne poslove kako bi se prehranila. Sud je stoga zaključio da su ostvarene pretpostavke za raskid ugovora o doživotnom uzdržavanju.³⁴ Odredio je da tuženici

³¹ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1780/1998-2 od 16. ožujka 2005., (citirano prema : Ius-info)

³² Županijski sud u Varaždinu, Gž. 1093/07-02 od 05. studenog 2007., (citirano prema : Ius-info)

³³ Jakovina, op. cit., u bilj. 9, str. 130-131.

³⁴ Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2454/1996-2 od 15. lipnja 1999. (citirano prema : Ius-info)

moraju predati tužiteljici u posjed nekretnine i neke pokretnine, te je određeno brisanje zabilježbe prava tuženika na nekretninama. U prethodnim primjerima vidjeli smo zlouporabu ugovora od strane davatelja uzdržavanja, u nastavku ćemo se dotaknuti one koja se tiče obiju strana pa i primatelja uzdržavanja.

3.1.2. Zlouporaba ugovora na strani davatelja i primatelja uzdržavanja

Često ova vrsta ugovora služi za zaobilaženje instituta nasljednog prava. Radi se o naplatnim ugovorima koji se ne mogu pobijati zbog povrede nužnog dijela (dio koji pripada pojedinom nužnom nasljedniku)³⁵ i ne ulaze u ostavinski dio nasljednog prava.³⁶ Naime, budući ostavitelj ugovaranjem ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, kao primatelj uzdržavanja, posredno uvelike utječe na rezultat nasljeđivanja i na veličinu njegove ostavinske mase koja se dijeli njegovim nasljednicima. Neki čak ugovor o doživotnom uzdržavanju nazivaju ugovorom paranasljednog karaktera, jer posredno oblikuje pravni položaj nasljednika prilikom nasljeđivanja.³⁷ Ukoliko je ostavitelj imao sklopljen ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, gdje do prijenosa imovine dolazi još za njegova života, u trenutku njegove smrti to i tako više nije njegovo i ne čini sastav ostavine. No i kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, gdje je prijenos odgođen do smrti primatelja uzdržavanja, imovina koja je predmet ugovora neće biti sastav ostavine. Sam Zakon o nasljeđivanju kaže da nije ostavina ono što je tuđi udio u zajedničkoj imovini ili što netko u trenutku ostaviteljeve smrti stekne na posebnom pravnom temelju.³⁸ Taj poseban pravni temelj upravo predstavlja ugovor o doživotnom uzdržavanju. Stoga autori navode da nasljeđivanju konkurira, ali ima i prednost pred njim pojedinačno sljedništvo do kojeg će doći na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju.³⁹ U tim slučajevima javlja se institut nedopuštene pobude. Pobuda je shvaćena kao „poticaj za kakvu odluku ili poduzimanje čega; inicijativa, inspiracija ili motiv“, a kao pravni termin je razlog zbog kojeg je subjekt nešto učinio ili propustio učiniti, a to zajedno s drugim pravno relevantnim činjenicama uzrokuje neku pravnu posljednicu.⁴⁰ U ZOO-u je navedeno da pobude iz kojih je ugovor sklopljen ne utječu na njegovu valjanost. No, ukoliko je nedopuštena pobuda bitno utjecala na odluku jednog

³⁵ ZN, čl. 70, st. 1.

³⁶ Jakovina, op. cit., u bilj. 9, str. 145.

³⁷ Bevanda, Čolaković, op. cit., u bilj. 29, str. 282.

³⁸ ZN, čl. 5, st. 3

³⁹ Gavella, Belaj, op. cit., u bilj. 12, str. 436.

⁴⁰ Kanceljak, Ivana, *Nedopuštena pobuda*, u: Zbornik treće regionalne konferencije o obveznom pravu, Zagreb, 2022., str. 85.

ugovaratelja da sklopi ugovor i ako to drugi ugovaratelj zna ili bi morao znati, ugovor će biti bez učinka.⁴¹ Stoga ZOO koristi kriterij dopuštenosti pobude koja je potaknula na sklapanje ugovora za ništetnost pravnog posla (nedopuštena je kada je protivna Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva). Primjer iz prakse je presuda Županijskog suda u Varaždinu. Sud je zaključio da je motiv za sklapanje Ugovora i Aneksa bio isključiti zakonsku nasljednicu primatelja uzdržavanja iz sudjelovanja u ostavinskom postupku i nasljeđivanju. To je obrazložio činjenicom da u vrijeme sklapanja Ugovora, primatelj uzdržavanja nije trebao nikakvo uzdržavanje jer je bio dobrog zdravlja, tek kasnije kad mu je trebala pomoć su mu tuženice pomagale. Same tuženice su navele da ih je tako on želio „osigurati“ i riješiti imovinskopravne odnose i da su znale za to. Stoga sud pravilno utvrđuje da je ugovor ništetan jer je na strani primatelja uzdržavanja postojala nedopuštena pobuda za koju su davateljice uzdržavanja znale.⁴² No, sud bi kod zaključka o postojanju nedopuštene pobude trebao biti oprezan. Tako je autorica rada „*Nedopuštena pobuda*“ istaknula da nije dovoljno samo navesti da postoji nedopuštena pobuda za isključenjem potencijalnih nasljednika. To bi moglo navesti na zaključak da je svaki ugovor gdje je oštećen neki od nasljednika ništetan. Sud treba utvrditi da je ugovor sklopljen isključivo radi isključivanja nasljednika, a ne radi uzdržavanja, te da postoji pobuda na strani primatelja i davatelja uzdržavanja. Upravo zato i zbog otežanog dokazivanja pobude u parnicama koja je skriveni dio poznat najprije subjektu, sud bi u svakom slučaju trebao utvrditi sve okolnosti.⁴³

3.2. Što je prethodilo izmjenama zakona

Zlouporaba ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u praksi jedan je od najvećih uzročnika izmjene ZOO-a. Starije i nemoćne osobe pribjegavaju ovoj vrsti ugovora jer su ovisne o tuđoj pomoći i nisu u stanju same se brinuti za svoje potrebe. Prekasno shvate da su prevarene od strane davatelja uzdržavanja koji ne ispunjava svoje obveze iz ugovora, a pogotovo ako se radi o ugovoru o dosmrtnom uzdržavanju gdje ostanu bez imovine i za života. Ako se upuste u sudski proces raskida ugovora, koji kod nas traje dugo, već ovako nemoćne moraju prisustvovati ročištima, angažirati odvjetnike, izdvojiti velike količine novaca za proces, a često zbog starije životne dobi ne dožive ni presudu. Sindikat umirovljenika Hrvatske

⁴¹ ZOO, čl. 273., st. 1. i 2.

⁴² Županijski sud u Varaždinu, Gž 1329/2017-4 od 14. studenog 2017. (citirano prema : Ius-info)

⁴³ Kanceljak, op. cit., u bilj. 40, str. 89-108.

(dalje u tekstu SUH) čak je u jednom od članaka upozoravao da bi trebalo ukinuti ugovor o dosmrtnom uzdržavanju, koji su nazvali „legalnom prijevarom s formalnopravnim okvirom“.⁴⁴ SUH je osim toga tražio edukaciju i informiranje starijih o posljedicama sklapanja ugovora, ograničenje da davatelj uzdržavanja ne može imati više ugovora o doživotnom uzdržavanju i da mora izjaviti prilikom sklapanja da mu je to jedini važeći ugovor, također da su sudski postupci u vezi s ugovorom o doživotnom uzdržavanju hitni postupci. Osim toga, tražili su osnivanje registra ugovora, suglasnost centra za socijalnu skrb za sklapanje ugovora i da osoba koja želi sklopiti ugovor ne smije biti kažnjavana radi opasnosti od ponavljanja istog. Osim SUH-a, reagirala je i pučka pravobraniteljica podnoseći izvješća i prijedloge Vladi i Hrvatskom saboru.⁴⁵ U Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima⁴⁶ i u Prijedlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima⁴⁷ navedena su osnovna pitanja koja je novi zakon trebao poboljšati i koji su razlozi iza donošenja izmjena. Navedeno je da iako već postoje mehanizmi zaštite ugovornih strana kroz opće institute obveznog prava, a i kroz institute koji su predviđeni posebno za te ugovora kao što su pravila o raskidu, pridržaj prava stvarnog tereta, utjecaj izmijenjenih okolnosti, utjecaj smrti davatelja uzdržavanja na ugovor, zaštite ipak manjka na strani primatelja uzdržavanja. Cilj izmjena je da se spriječi profesionalizacija i šikanozno sklapanje ugovora na strani davatelja uzdržavanja, osim toga cilj je i informiranje neukih primatelja uzdržavanja o posljedicama sklapanja ugovora i o pravima i obvezama iz ugovora. Ocijenjeno je da zato što primatelj uzdržavanja prenosi svoju imovinu, često nekretninu, postojeća zaštita za primatelja uzdržavanja nije dostatna. U daljnjem tekstu izložit ćemo kakve izmjene je uključivao Nacrt prijedloga, a koje se razlikuju od konačnog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima i ZOO-a i koji su neki od komentara koji jesu ili nisu prihvaćeni, a dani su u savjetovanju o Nacrtu prijedloga, dok će o svim novostima koje su dio važećeg propisa biti riječi u idućem poglavlju. U članku 2. Nacrta prijedloga prva izmjena tiče se isključivo naslova ugovora o doživotnom uzdržavanju, a ne i samog teksta članka, kojem se nadodaje tekst u zagradi „uz prijenos imovine nakon smrti“. Članak 3. stavak 1. Nacrta prijedloga posebno je zanimljiv i

⁴⁴ Župan, S. / glas-slavonije.hr, *Ne sklapajte ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ni s najmilijima iz obitelji*, Županjac.net, 2017., dostupno na: [Ne sklapajte ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ni s najmilijima iz obitelji | Županjac.net \(zupanjac.net\)](https://glas-slavonije.hr/Ne-sklapajte-ugovor-o-dosmrtnom-uzdrzavanju-ni-s-najmilijima-iz-obitelji-|Zupanjac.net-(zupanjac.net)) (10. lipnja 2024.)

⁴⁵ Udiković, Diana, *Konverzija ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u ugovor o darovanju zbog povrede nužnog dijela*, u: PARAGRAF god. 3, br. 1/2019., Osijek, 2019., str. 157 i sl.

⁴⁶ Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=25270> (23. lipnja 2024.), dalje u tekstu: Nacrt prijedloga

⁴⁷ Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-11-09/195501/PZ_583.pdf (23. lipnja 2024.), dalje u tekstu: Prijedlog zakona

izazvao je brojne komentare, a on glasi: „Davatelj uzdržavanja i primatelj uzdržavanja ne mogu istovremeno imati sklopljena više od ukupno tri ugovora o doživotnom uzdržavanju i/ili ugovora o dosmrtnom uzdržavanju.“⁴⁸ Ured pučke pravobraniteljice upozorava da je članak neprecizan, najprije zbog ograničenja koje se odnosi na broj ugovora, a ne na broj primatelja uzdržavanja. Primjer za to je sklapanje istog ugovora s bračnim parom to jest s više primatelja uzdržavanja. Tada u jednom ugovoru koji je sklopljen postoje dva primatelja uzdržavanja. Osim toga, upozorava da nisu navedeni razlozi koji bi opravdali predloženo ograničenje u sklapanju ugovora koje se tiče primatelja uzdržavanja, a potrebno je za razumijevanje odredbe i njezinih učinaka. Podsjetimo se da je ideja iznesena u osnovnim pitanjima koja treba urediti zakonom bila ponajprije zaštita primatelja uzdržavanja, a ne ograničavanje primatelja uzdržavanja. Ukoliko primatelj uzdržavanja treba veću pomoć oko brige i skrbi, nije iznesen razlog zašto bi ga ograničili da tu pomoć potraži od više davatelja uzdržavanja. Na kraju je taj komentar prihvaćen. Ono što nije prihvaćeno je prijedlog za novim člankom koji bi propisivao ovlaštenoj osobi da provjeri je li ugovarateljima sklapanje ugovora o uzdržavanju zabranjeno prema Zakonu o socijalnoj skrbi. Zabrana se odnosi na pravne ili fizičke osobe koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi i osobe zaposlene u djelatnosti socijalne skrbi koje ne smiju s korisnikom sklopiti ugovore o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.⁴⁹ Razlog zašto nije prihvaćeno je zato što se smatra da je dovoljno da ovlaštena osoba pročita ugovor i upozori na prava i obveze iz njega. Osim toga, jedan od korisnika tražio je da se naglasi da je za izmjenu i raskid ugovora potrebna stroga forma kao i za ugovor. Prijedlog nije prihvaćen već je upućeno na opće odredbe ugovornih obveznih odnosa i na čl. 286. ZOO-a. Stavak 4. članka 3. Nacrta prijedloga tiče se novih izmjena koje su posljedica uvođenja Registra ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju. Navodi da će ovlaštena osoba prije sastavljanja ili ovjere ugovora provjeriti u Registru broj ugovora koje su sklopili davatelj uzdržavanja i primatelj uzdržavanja, ta će se odredba izmijeniti po uzoru na stavak 1. i komentare koji su prihvaćeni. Stoga se neće provjeravati broj ugovora koje su sklopili davatelji uzdržavanja, već broj primatelja uzdržavanja s kojima imaju sklopljene ugovore. Članak 4. Nacrta prijedloga odnosi se na Registar i podatke koji se upisuju u njega. Takav predloženi članak je ponešto izmijenjen uz prihvaćanje komentara korisnika. U predloženom članku trebali su se u Registar upisivati samo podaci o sklopljenom i raskinutom ugovoru, pokrenutom postupku radi utvrđenja ništetnim, poništenja ili raskida ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju, te načinu pravomoćnog

⁴⁸ Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, dostupno na: <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=25270> (26. lipnja 2024.)

⁴⁹ Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23), čl. 170., st. 1.

okončanja postupka radi utvrđenja ništetnim, poništenja ili raskida ugovora. Jedan od korisnika tražio je da se upisuju i podaci o izmjeni ugovora (sporazumnoj izmjeni ili izmjeni temeljem sudske odluke), taj je komentar prihvaćen i uvršten u cijelom članku novog ZOO-a, uz još neke izmjene. Prihvaćen je i komentar Ureda pučke pravobraniteljice kojim je traženo da kad sud po službenoj dužnosti upisuje podatke u Registar, taj upis mora biti odmah zbog ažurnog vođenja i točnosti podataka. Vidjet ćemo u drugom poglavlju da je danas članak duži, te puno detaljniji i precizniji. U članku 5. Nacrta prijedloga opet se samo u naslovu uz ugovor o dosmrtnom uzdržavanju dodaje tekst „uz istovremeni prijenos imovine“. SUH je isto tako dao komentar na Nacrt prijedloga, te nije smatrao da su izmjene dovoljne. Tražio je da se dodatno ojačaju odredbe ugovora o doživotnom uzdržavanju kroz izradu socijalne anamneze primatelja uzdržavanja od strane centra za socijalnu skrb, pružanje besplatne pravne pomoći, zaključak zavoda za socijalnu skrb kao sastavni dio ugovora, potvrdu o nekažnjavanju davatelja uzdržavanja, ograničenje na dva dopuštena ugovora o doživotnom uzdržavanju... Nadalje, tražio je potpuno ukidanje odredaba ugovora o dosmrtnom uzdržavanju kojim se favorizira osoba davatelja uzdržavanja. Traži da se ukidanje ugovora o dosmrtnom uzdržavanju riješi dopunom odredaba ugovora o darovanju s nametom. Prijedlozi SUH-a nisu prihvaćeni jer se smatra da je izmjenama osigurana dovoljna pravna zaštita, a samim ukidanjem ugovora o dosmrtnom uzdržavanju ne bi se spriječilo sklapanje ugovora već bi se izgubila kontrola nad njima. Također nije prihvaćen ugovor o darovanju kao zamjena jer nije aleatoran i naplatan.⁵⁰ Sada smo vidjeli koje su to odredbe Nacrta prijedloga koje nisu zaživjele ili su bile izmijenjene. U Prijedlogu zakona, Konačnom prijedlogu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima⁵¹ u odnosu na Nacrt prijedloga, pojavit će se još izmjena koje se tiču članka s definicijom ugovora, Registra, upisa u javnu knjigu, utjecaja izmijenjenih okolnosti, te utjecaja smrti davatelja uzdržavanja. Što se tiče Prijedloga zakona i Konačnog prijedloga zakona, oni su jednaki kao novi ZOO osim nekih termina.

⁵⁰ Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, dostupno na: https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-11-09/195501/PZ_583.pdf (30. lipnja 2024.),

⁵¹ Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, dostupno na: [PZ_583.pdf \(sabor.hr\)](https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-11-09/195501/PZ_583.pdf) (30. lipnja 2024.), dalje u tekstu: Konačan prijedlog zakona

IV. NOVOSTI U UGOVORIMA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU

Dana 30. prosinca 2023. stupio je na snagu novi Zakon o obveznim odnosima. Novi zakon predviđa izmjene u vezi obračuna zateznih kamata, ugovora o osiguranju i ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju.⁵² Prva izmjena ugovora o doživotnom uzdržavanju, vidljiva je već u naslovu članka 579. ZOO-a pored kojeg sada stoji podnaslov koji glasi: „Ugovor o doživotnom uzdržavanju (uz prijenos imovine nakon smrti)“⁵³. Ovime zakonodavac pobliže pojašnjava smisao i svrhu ugovora, te ističe trenutak prijenosa imovine, a to je nakon smrti primatelja uzdržavanja. Brojna istraživanja pokazala su da većina primatelja uzdržavanja ne poznaje i nije svjesna razlike između ugovora, pa se ona ovako nastoji naglasiti.⁵⁴ Umjesto riječi „uz“, zakonodavac je mogao staviti riječ „zbog“ što bi bila hrabrija izmjena zakona i čime bi podnaslov glasio zbog prijenosa imovine nakon smrti.⁵⁵ U članku 579. stavak 2. ZOO-a sada je preciznije opisan sadržaj riječi uzdržavanja koji uključuje određivanje mjesta stanovanja primatelja uzdržavanja, obvezu prehrane, brigu o zdravlju, snošenje troška režija i potrebe primatelja. Iako se to u praksi već ugovaralo, zakonodavac je sada to stavio u zaseban stavak, no strankama je i dalje ostavljena sloboda ugovaranja međusobnih obveza koja proizlazi iz članka 2. istog zakona.⁵⁶ Najveća izmjena proizlazi iz članka 580. st. 1. ZOO-a koji glasi da davatelj uzdržavanja može istodobno imati sklopljene ugovore o doživotnom uzdržavanju i/ili ugovore o dosmrtnom uzdržavanju s najviše tri primatelja uzdržavanja.⁵⁷ Nije poznat razlog zašto se zakonodavac baš odlučio na ugovore sklopljene s istodobno tri primatelja uzdržavanja. Ono što je jasno je da se odredba odnosi isključivo na davatelja uzdržavatelja i to na njegove aktivne ugovore, što bi značilo da primatelj uzdržavanja može imati istodobno sklopljene ugovore i sa više davatelja uzdržavanja. Također, zakonsko ograničenje uključuje i broji ugovor o doživotnom uzdržavanju, ali i o dosmrtnom uzdržavanju. Takva odredba ide u korist primatelja uzdržavanja, štiti ih od moguće zlouporabe od strane davatelja uzdržavanja i ostvaruje svrhu ugovora. Zaštita primatelja uzdržavanja vidi se i iz idućeg stavka ZOO-a, kojim je ugovor sklopljen suprotno stavku 1. ništetan. Tom odredbom postavlja se pitanje što je sa ugovorima sklopljenim prije stupanja na snagu novog ZOO-a. Što će se dogoditi sa svim onim ugovorima koje su sklopili davatelji uzdržavanja, a premašuju broj zakonskog ograničenja.

⁵² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima

⁵³ ZOO

⁵⁴ Bukovac Puvača, Maja, *Novo uređenje ugovora uzdržavanju u Zakonu o obveznim odnosima*, u: Informator: 6820, 2024. str. 1

⁵⁵ Predavanje javnog bilježnika Bojana Ruždjaka, Rovinj, 2024.

⁵⁶ ZOO

⁵⁷ ZOO

Odgovor je u prijelaznim i završnim odredbama Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima u članku 25.⁵⁸ Izričito je propisano da se odredbe novog ZOO-a neće primjenjivati na ugovore koji su sklopljeni prije njegovog stupanja na snagu. Time se zakonodavac ogradio da se nove odredbe neće retroaktivno primjenjivati na već sklopljene ugovore. To bi značilo da broj primatelja uzdržavanja u aktivnim ugovorima sklopljenim do 30. prosinca 2023. nije važan. Tek od tog datuma vrijedi zakonsko ograničenje za davatelja uzdržavanja, čak i da je već premašen broj, davatelj uzdržavanja može sklopiti i imati aktivne ugovore sa tri primatelja uzdržavanja nakon tog datuma.⁵⁹ No ipak, u prijelaznim i završnim odredbama članka 25. stavka 2. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima propisano je da svaka strana može podnijeti zahtjev za upis podataka u Registar za ugovore koji su sklopljeni prije stupanja na snagu novog zakona.⁶⁰ Strankama je ostavljeno na izbor žele li ipak da budu vidljivi podaci o već sklopljenim ugovorima iako oni ne ulaze u zakonom ograničen broj. Takav upis ne može utjecati na valjanost već sklopljenih ugovora, već bi eventualno mogao zaustaviti daljnji rast ugovora koje zaključuju „profesionalni“ davatelji uzdržavanja.⁶¹ Stroga forma ugovora nije izmijenjena, a uključuje pisani oblik ovjeren od suca nadležnog suda ili solemniziran po javnom bilježniku ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta. Nova ograničenja za davatelja uzdržavanja posljedično dovode do osnivanja Registra iz kojeg će biti moguća provjera aktivnih ugovora. Stoga je sada stavkom 4. propisana obveza ovlaštene osobe da prije ovjere ili sastavljanja ugovora provjeri ima li davatelj uzdržavanja već od prije sklopljene ugovore s primateljima uzdržavanja. Ovu obvezu ovlaštene osobe ispunjavaju sukladno Pravilniku o registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju⁶² tek od 01. srpnja 2024., do tada Registar još nije bio u funkciji. Odgovor na to kada je osnovan nalazimo u prijelaznim i završnim odredbama Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima u članku 26. stavak 2., gdje je propisano je da će Hrvatska javnobilježnička komora osnovati Registar ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju do 1. srpnja 2024.⁶³ Do tada su se stranke samo usmeno preispitivale i upozoravale na ograničenje broja primatelja uzdržavanja i potencijalno na ništetnost ugovora. Stoga su ugovori sklopljeni od dana stupanja na snagu novih zakonskih odredaba, ali prije 01. srpnja 2024. naknadno upisivani u Registar. Moglo bi se dovesti u pitanje zašto je tek tada Registar krenuo s radom jer je time ovlaštenim

⁵⁸ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, čl. 25.

⁵⁹ Predavanje javnog bilježnika Bojana Ruždjaka, Rovinj, 2024.

⁶⁰ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima

⁶¹ Bukovac Puvača, op. cit., u bilj. 55, str. 4

⁶² Pravilnik o Registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju (Narodne novine 56/2024)

⁶³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima

osobama bila otežana mogućnost ispunjavanja novih odredaba u vezi sa Registrom i te obveze su ih dočekale nakon njegovog osnutka. Također, bilo je nužno vjerovati na riječ strankama koje su mogle zatajiti broj primatelja uzdržavanja s kojima imaju sklopljene ugovore. S obzirom da su izmjene još nove, ne zna se postoje li zaista oni koji su zatajili prekoračenje ograničenja i čiji su ugovori posljedično ništetni. Stavak 5. ZOO-a ne donosi puno novosti, nalaže da se strankama pojasne prava i obveze koje posljedično proizlaze za njih iz ugovora i da se neposrednim pitanjima provjeri razumiju li značenje ugovora. U praksi taj stavak je već trebao zaživjeti jer sama forma ugovora zahtjeva da ovlaštena osoba upozori stranke na značenje ugovora. U praksi bi ovlaštene osobe trebale predstavljati jednu od najvećih prepreka zlouporabi ugovora, one stoga nose i „teret odgovornosti“ oko bilo kakve sumnje ili mogućeg spora koji bi proizašao iz ugovora.⁶⁴ Prije izmjena ZOO je samo navodio da će ovlaštena osoba pročitati ugovor i upozoriti na posljedice.⁶⁵ Nadalje članak 580.a ZOO-a određuje da će Registar ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju osnovati i voditi Hrvatska javnobilježnička komora.⁶⁶ Navedeno je da se u Registar upisuju podaci o sklapanju, izmjeni, raskidu, pokrenutom postupku radi izmjene, raskida, utvrđenja ništetnim, poništenja ugovora, pravomoćnog okončanja tih postupaka i prestanak obveze ispunjenjem. Također je propisana obveza i uvjeti upisa u Registar za ovlaštenu osobu i sud prvog stupnja. Upis podataka u Registar je *ex officio*, time se postiže sigurnost da će svi podaci zaista biti upisani. Davatelj uzdržavanja može zatražiti da javni bilježnik u Registar upiše prestanak obveze ispunjenjem, gdje uz prijedlog podnosi ugovor koji je bio izvor obveze za davatelja uzdržavanja i dokaz smrti primatelja uzdržavanja. Izmijenjene su i odredbe koje se tiču upisa u javnu knjigu. Prethodno je članak sada nevažećeg ZOO-a glasio da ako je predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju nekretnina, davatelj uzdržavanja ovlašten je zatražiti zabilježbu toga ugovora u zemljišnu knjigu.⁶⁷ Takva odredba ostavljala je davatelju uzdržavanja prostor za odabir hoće li tražiti zabilježbu u zemljišnim knjigama. Odredba je bila dispozitivna i skladnija sa člankom 105. stavak 3. i 4. Zakona o zemljišnim knjigama. ZZK tu navodi da je javni bilježnik nakon sastavljanja javnobilježničkog akta, solemnizacije ili ovjere potpisa na ispravi, koja je temelj za upis u zemljišnu knjigu, obvezan podnijeti prijedlog za upis u zemljišnu knjigu, ali prijedlog za upis javni bilježnik neće podnijeti ako se stranka tome izričito protivi.⁶⁸ Sada se zakonodavac

⁶⁴ Bukovac Puvača, op. cit., u bilj. 55, str. 2

⁶⁵ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/2005., 41/2008., 125/2011., 78/2015., 29/2018., 126/2021., 114/2022., 156/2022.), čl. 580, st. 2

⁶⁶ ZOO

⁶⁷ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/2005., 41/2008., 125/2011., 78/2015., 29/2018., 126/2021., 114/2022., 156/2022.), čl. 581.

⁶⁸ Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine br. 63/19, 128/22, 155/23), dalje u tekstu: ZZK

u ZOO-u odlučio na kogentne odredbe koje se moraju poštivati, a one glase da ako je predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju nekretnina, ovlaštena će osoba dostaviti ugovor o doživotnom uzdržavanju zemljišnoknjižnom sudu koji će upisati zabilježbu ugovora o doživotnom uzdržavanju u zemljišnu knjigu.⁶⁹ Ta dužnost za ovlaštenu osobu vrijedi i ako je predmet ugovora pokretnina ili neko drugo pravo za koje se vodi javni upisnik.⁷⁰ Stoga proizlazi da je ovlaštena osoba prema ZOO-u dužna po službenoj dužnosti dostaviti ugovor, ali bi s druge strane javni bilježnik prema ZZK-u morao poštivati volju stranke i ukoliko se ona protivi ne smije podnijeti prijedlog za upis zabilježbe. Zaključak je da je ključna misao iz novog ZOO-a „dostaviti ugovor o doživotnom uzdržavanju“, dok se ZZK ne odnosi na dostavu ugovora već na „podnošenje prijedloga za upis u zemljišnu knjigu“. Stoga je javni bilježnik unatoč protivljenju stranke dužan dostaviti ugovor, a ne podnijeti prijedlog za upis. Postavlja se pitanje kako će u tom slučaju reagirati zemljišnoknjižni sud, hoće li provesti upis zabilježbe ili ne. Time na neki način dolazi do košenja ZOO-a i ZZK-a, a uzrokovano željom zakonodavca da bude točno zemljišnoknjižno stanje.⁷¹ Isto tako, problem je i kod ostalih javnih upisnika, uzmimo primjerice evidenciju vozila gdje Pravilnikom o registraciji i označavanju vozila nigdje nije određena mogućnost zabilježbe kao posljedica ugovora o doživotnom uzdržavanju.⁷² I u nekim drugim upisnicima kao što je očevidnik groblja, katastar i drugo, pravilnicima nije regulirana zabilježba zbog ugovora o doživotnom uzdržavanju. Stoga je zakonodavac vrlo nespretno pokušao riješiti pitanje javnih upisnika kojima se nastoji što vjerodostojnije prikazati stvarno stanje stvari. Sama zabilježba je upis kojim se čine vidljive mjerodavne okolnosti, a za koje je zakonom određeno da ih se može zabilježiti.⁷³ U sudskoj praksi je prevladalo stajalište da zabilježba samo čini vidljivim postojanje ugovora o doživotnom uzdržavanju, njome se ne čuva red prvenstva i ne onemogućava primatelja uzdržavanja da raspolaže s nekretninom.⁷⁴ Stoga, iako ZOO i ZZK nemaju odredbe o učinku zabilježbe ugovora o doživotnom uzdržavanju, sudska praksa zauzima stajalište da zabilježba ima samo publicističku ulogu. U parnici se treća osoba, koja je unatoč zabilježbi ishodila uknjižbu prava vlasništva na nekretnini, neće moći pozivati da je stekla vlasništvo u dobroj vjeri.⁷⁵ Zadnja izmjena kod ugovora o doživotnom uzdržavanju je da u slučaju smrti davatelja uzdržavanja prije primatelja, njegova

⁶⁹ ZOO, čl. 581., st. 1.

⁷⁰ ZOO, čl. 581., st. 2.

⁷¹ Predavanje javnog bilježnika Bojana Ruždjaka, Rovinj, 2024.

⁷² Pravilnik o registraciji i označavanju vozila (Narodne novine, br. 130/2017)

⁷³ ZZK, čl. 34., st. 4.

⁷⁴ Bukovac Puvača, op. cit., u bilj. 55, str. 3

⁷⁵ Bulka, Zinka, *Upisi u zemljišnu knjigu na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju*, u: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 44, br. 1., 2023., str. 252.

prava i obveze prelaze na bračnog duga i potomke ako pristanu, a sada taj pristanak prati strogu formu kao i ugovor. Ista ta izmjena propisana je i kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju.⁷⁶ Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju u članku 586. također dobiva podnaslov u zagradi koji glasi „uz istodobni prijenos imovine“. Svrha je ista, odmah na prvi pogled označiti osnovnu razliku između ugovora čiji bi naslovi mogli zbuniti čitatelje. Članak 586. a je sličan članku 580. st. 5. ZOO-a kod ugovora o doživotnom uzdržavanju, ali ipak je prošireniji.⁷⁷ Osim što navodi da će ovlaštena osoba upozoriti na prava i obveze ugovornih strana, upoznat će strane s trenutkom prijena vlasništva i razlike između ugovora, te s prednostima osnivanja osobne služnosti i pridržajem prava stvarnog tereta. Razlog zašto je baš ovdje zakonodavac odredio da će se istaknuti razlike između ugovora, leži u tome što je ugovor o dosmrtnom uzdržavanju rizičniji za primatelja uzdržavanja. Prije izmjena članak 587. ZOO-a glasio je da ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu, može odrediti da se u njegovu korist na njoj osnuje stvarni teret uzdržavanja.⁷⁸ S obzirom na novi članak koji je dopunjen, moguće da je zakonodavac iz prakse uočio da je potrebno striktnije i detaljnije urediti osnivanje služnosti i pridržaj prava stvarnog tereta. Kao što smo već vidjeli ugovorom o dosmrtnom uzdržavanju do prijena imovine dolazi za života, čime je primatelj uzdržavanja u osjetljivom položaju i nije više u vlasništvu nekretnina ili pokretnina. Zakonodavac je na idući način ipak dao sigurnost primatelju uzdržavanja u vezi mjesta gdje će stanovati za vrijeme trajanja ugovora, a to je da ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu, ugovorom će se na njoj u korist primatelja osnovati služnost stanovanja, ako se on tome izričito ne protivi.⁷⁹ To bi značilo da ako se primatelj uzdržavanja obvezao prenijeti nekretninu, a ugovorom nije uređeno pitanje osnivanja služnosti stanovanja, takva služnost se ipak treba po sili zakona osnovati.⁸⁰ Istodobno s uknjižbom prava vlasništva zemljišnoknjižni sud će *ex officio* uknjižiti pravo služnosti stanovanja. Ta odredba ide u prilog primatelja uzdržavanja, ali problem bi mogao nastati u tome što ipak nije svaka nekretnina pogodna za stanovanje, moguće da su baš zato stranke izostavile iz ugovora odredbu o osnivanju služnosti stanovanja. Prema Zakonu o vlasništvu i drugim stvarnim pravima služnost stanovanja⁸¹ je jedna od osobnih služnosti koja ovlašćuje pojedinačno određenu osobu da se na određeni način služi tuđom stvari, čiji svagdašnji vlasnik to mora trpjeti⁸² i može sadržajno biti

⁷⁶ ZOO, čl. 588., st. 2.

⁷⁷ ZOO

⁷⁸ Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/2005., 41/2008., 125/2011., 78/2015., 29/2018., 126/2021., 114/2022., 156/2022.)

⁷⁹ ZOO, čl. 587., st. 1.

⁸⁰ Predavanje javnog bilježnika Bojana Ruždjaka, Rovinj, 2024.

⁸¹ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17), čl. 217., dalje u tekstu: ZV

⁸² ZV, čl. 199.

osnovana kao plodouživanje⁸³ ili kao uporaba⁸⁴. Ako nije nešto drugo ugovoreno, pravo stanovanja prosuđuje se po pravilima o uporabi, što je sadržajno uže od plodouživanja.^{85, 86} Prema ZV-u, pravo stanovanja svojeg nositelja ovlašćuje da se služi nečijom stambenom zgradom ili njenim dijelom koji je namijenjen stanovanju i to u skladu s tom namjenom.⁸⁷ U članku je zadržana već spomenuta stara odredba da ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu, može odrediti da se u njegovu korist na njoj osnuje stvarni teret uzdržavanja.⁸⁸ Radi se o stvarnom pravu koje se veže na nekretninu i ovlašćuje korisnika da mu se na teret njezine vrijednosti ponavljano daju stvari ili čine radnje koje su sadržaj tog stvarnog tereta.⁸⁹ Sadržaj tog stvarnog tereta je obveza uzdržavanja u korist primatelja uzdržavanja. Ta obveza uzdržavanja tereti svagdašnjeg vlasnika opterećene nekretnine, tako će se obveza uzdržavanja prelaskom vlasništva, prenositi zajedno sa nekretninom^{90, 91} To znači da ukoliko je sklopljen ugovor o dosmrtnom uzdržavanju i davatelj odmah proda nekretninu, ipak će primatelj uzdržavanja imati veću sigurnost jer obveza uzdržavanja ne prestaje nego se veže uz nekretninu i njenog svagdašnjeg vlasnika. Osim izmjena u ZOO-u treba naglasiti i izmjenu u Zakonu o parničnom postupku, gdje su postupci vezani uz ugovore radi izmjene, raskida, utvrđenja ništetnim i poništenja napokon kvalificirani kao hitni.⁹² U Zakonu o parničnom postupku, u članku 292.a, sada je dodan stavak 6. koji glasi da će prilikom izrade plana upravljanja postupkom, a osobito pri određivanju rokova i ročišta sud obraćati osobitu pažnju na potrebu hitnog rješavanja spora u postupcima radi izmjene, raskida, utvrđenja ništetnim i poništenja ugovora o doživotnom uzdržavanju i ugovora o dosmrtnom uzdržavanju.⁹³ Time je zakonodavac dao vjetar u leđa primateljima uzdržavanja starije dobi i lošeg zdravstvenog stanja i dao im nade da će dočekati presudu. U svim navedenim izmjenama, vidjeli smo da je zakonodavac stao na stranu primatelja uzdržavanja koji je slabiji i u delikatnom položaju. Upravo donošenjem novih strožih odredaba stavlja se u drugi plan zlouporaba tih ugovora, a u prvom planu je pomoć i zaštita primatelja uzdržavanja.

⁸³ ZV, čl. 203-211.

⁸⁴ ZV, čl. 212.-216.

⁸⁵ ZV, čl. 217, st. 2.

⁸⁶ Bukovac Puvača, op. cit., u bilj. 55, str. 1-4.

⁸⁷ ZV, čl. 217., st. 1.

⁸⁸ ZOO, čl. 587. st. 2.

⁸⁹ ZV, čl. 246.

⁹⁰ ZV, čl. 251., st. 1., 2. i 3.

⁹¹ Bukovac Puvača, op. cit., u bilj. 55, str. 1-4.

⁹² Ibid.

⁹³ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 155/23), čl. 4. i Zakon o parničnom postupku (Narodne novine 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23), čl. 292.a, st. 6.

V. ZAKLJUČAK

Upoznali smo koje novosti je zakonodavac odlučio uvesti izmjenama sada već važećeg ZOO-a. Kao najvažnije od njih treba izdvojiti zakonsko ograničenje koje nalaže davatelju uzdržavanja da može istodobno imati sklopljene ugovore o doživotnom uzdržavanju i/ili ugovore o dosmrtnom uzdržavanju s najviše tri primatelja uzdržavanja, a nepoštivanje te odredbe ima za posljedicu ništetnost ugovora. Osim toga, posljedično je osnovan i Registar ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju iz kojeg su vidljivi podaci o sklapanju, izmjeni, raskidu, pokrenutom postupku radi izmjene, raskida, utvrđenja ništetnim, poništenja ugovora, pravomoćnog okončanja tih postupaka i prestanak obveze ispunjenjem. U vezi s tom izmjenom, ovlaštene osobe sada imaju dužnost da prije ovjere ili sastavljanja ugovora provjere ima li davatelj uzdržavanja već od prije sklopljene ugovore s primateljima uzdržavanja. Propisana je i dužnost ovlaštene osobe za dostavom ugovora o doživotnom uzdržavanju zemljišnoknjižnom sudu ili u neki drugi javni upisnik u koji će se upisati zabilježba. Kod ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, ako primatelj uzdržavanja daje nekretninu, ugovorom će se na njoj u korist primatelja uzdržavanja osnovati služnost stanovanja. Zadnja veća izmjena je kvalificiranje postupaka vezanih uz ugovore hitnima temeljem Zakona o parničnom postupku. Osim prethodnih većih izmjena, treba napomenuti i dodatan opis naslova i definicije samih ugovora, preciznije opisan sadržaj riječi uzdržavanja, upozorenje na prava i obveze ugovornih strana, razlike između ugovora te drugo. S obzirom na težinu i vrijednost koju nose ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, još od ranih početaka ugovora u pravnom prometu, nužne su nove stroge odredbe koje će regulirati ugovore. Zakonodavac je i sam stao na stranu primatelja uzdržavanja i utvrdio da postojeća zaštita za primatelja uzdržavanja nije dostatna. Nove su izmjene u svakom slučaju korisne i nema sumnje da će se pozitivno odraziti na slabiji položaj primatelja uzdržavanja. Tek nam preostaje vidjeti hoće li one biti dovoljne da u potpunosti spriječe davatelja uzdržavanja u zlouporabi. Ipak, još je uvijek ostavljen prostor za „profesionalno“ sklapanje i neizvršavanje obveza iz ugovora. Osim toga, postoji bojazan da bi davatelj uzdržavanja i dalje mogao sklapati ugovore računajući na skorom smrt primatelja uzdržavanja s namjerom da se „brzo obogati“. Najveće nade polažu se upravo u Registar koji služi kao arhiv za već sklopljene ugovore. On bi mogao poslužiti kao upozorenje potencijalnim žrtvama na opasnost od „profesionalnog“ sklapanja ugovora. Također, nužno je da ovlaštena osoba kao jedina prava brana u procesu zaključenja ugovora preuzmu na sebe odgovornost i upozori primatelja uzdržavanja ukoliko uoči bilo kakve sumnjive pojedinosti ili rutinu u sklapanju ugovora. Kao što je i predviđeno, ovlaštene osobe moraju jasno upozoriti stranke na

prednosti ugovora o doživotnom uzdržavanju naspram ugovora o dosmrtnom uzdržavanju i poslužiti kao izvor informacija za neuke ugovorne strane. Zaključno, izmjene su pozitivne za nemoćne i slabije zbog kojih ugovori i postoje. Ipak, s obzirom na poznatu misao koja kaže da tko hoće nešto učiniti nađe način, vrijeme će pokazati hoće li se i kako davatelji uzdržavanja ponovno okoristiti ugovorima ili će primatelji uzdržavanja konačno dobiti pomoć i zaštitu koju zaslužuju.

VI. LITERATURA

Knjige i članci

- Bevanda, Marko; Čolaković, Maja, *Ugovor o doživotnom uzdržavanju i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju u sudskoj praksi*, u: Zbornik radova Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, br. 10, Mostar, 2012., str. 276-293.
- Bukovac Puvača, Maja, *Novo uređenje ugovora uzdržavanju u Zakonu o obveznim odnosima*, u: Informator: 6820, 2024., str. 1-6.
- Bulka, Zinka, *Upisi u zemljišnu knjigu na temelju ugovora o doživotnom uzdržavanju*, u: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 44, br. 1., 2023., str. 249-268.
- Crnić, Jadranko, *Ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju - de lege ferenda – O nekim (ne samo spornim pitanjima)*, u: Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak, 2005., str. 145-174.
- Gavella, Nikola; Belaj, Vlado, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008.,
- Gorenc, Vilim; Belanić, Loris; Momčinović; Hrvoje; Perkušić, Ante; Pešutić, Andrea; Slakoper, Zvonimir; Vukelić, Mario; Vukmir, Branko, *Komentar Zakona o obveznim odnosima*, Zagreb, 2014.
- Jakovina, Dražen, *Ugovor o doživotnom i ugovor o dosmrtnom uzdržavanju uz promišljanja de lege ferenda*, u: Tradicionalno XXXVII. Savjetovanje, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Zagreb, 2023., str. 119-157.
- Kanceljak, Ivana, *Nedopuštena pobuda*, u: Zbornik treće regionalne konferencije o obveznom pravu, Zagreb, 2022., 83-116.
- Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *Građansko pravo*, Zagreb, 2014.,
- Matanovac, Romana, *Neka pitanja o ugovoru o doživotnom uzdržavanju i autorskom pravu kao njegovu predmetu*, u: Zbornik PFZ, 54 (6) 1191-1223 (2004.), str. 1191-1223.
- Prančić, Vicko, *O obliku ugovora o dosmrtnom uzdržavanju*, u: Hrvatska pravna revija, 2006., str. 31-34.
- Radolović, Oliver, *OTVORENA PITANJA KOD UGOVORA O DOŽIVOTNOM I DOSMRTNOM UZDRŽAVANJU U HRVATSKOM PRAVU*, u: FIP - Financije i pravo, Vol. 11 No. 2, 2023., 31-44.

- Sabljarić, Stjepan, *Određena pitanja glede oblika ugovora o dosmrtnom uzdržavanju*, u: Hrvatska pravna revija, 2012., str. 11-22.
- Udiković, Diana, *Konverzija ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u ugovor o darovanju zbog povrede nužnog dijela*, u: PARAGRAF god. 3, br. 1/2019., Osijek, 2019., str. 157-174.

Pravni propis koji više nije na snazi

Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/2005., 41/2008., 125/2011., 78/2015., 29/2018., 126/2021., 114/2022., 156/2022.)

Važeći pravni propisi

- Zakon o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23)
- Zakon o nasljeđivanju (Narodne novine 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15, 14/19)
- Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 18/22, 46/22, 119/22, 71/23, 156/23)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, 155/2023, broj dokumenta u izdanju: 2365, stranica tiskanog izdanja: 131)
- Pravilnik o Registru ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju (Narodne novine 56/2024)
- Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine br. 63/19, 128/22, 155/23)
- Pravilnik o registraciji i označavanju vozila (Narodne novine, br. 130/2017)
- Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14, 81/15, 94/17)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (Narodne novine br. 155/23)
- Zakon o parničnom postupku (Narodne novine 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14, 70/19, 80/22, 114/22, 155/23)

Sudska praksa

- Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1344/2008-2 od 10. ožujka 2010. (citirano prema : Ius-info)
- Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 1780/1998-2 od 16. ožujka 2005., (citirano prema : Ius-info)
- Županijski sud u Varaždinu, Gž. 1093/07-02 od 05. studenog 2007., (citirano prema : Ius-info)
- Vrhovni sud Republike Hrvatske, Rev 2454/1996-2 od 15. lipnja 1999. (citirano prema : Ius-info)
- Županijski sud u Varaždinu, Gž 1329/2017-4 od 14. studenog 2017. (citirano prema : Ius-info)

Tekstovi s interneta

- Brkić-Gverieri, M., *Ugovor o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju*, Ius-info, 2022., dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/ugovor-o-doivotnom-i-dosmrtnom-uzdrzavanju-50635>, 31. srpnja 2024.
- Župan, S. / glas-slavonije.hr, *Ne sklapajte ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ni s najmilijima iz obitelji*, Županjac.net, 2017., dostupno na: [Ne sklapajte ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ni s najmilijima iz obitelji | Županjac.net \(zupanjac.net\)](#) (10. lipnja 2024.)
- *Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima*, <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=25270>, 23. lipnja 2024.
- Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2023-11-09/195501/PZ_583.pdf, 23. lipnja 2024., (dalje u tekstu Prijedlog zakona)
- Konačni prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznim odnosima, [PZ_583.pdf \(sabor.hr\)](#), 30. lipnja 2024.

Zagreb, 2024.